

XIV C 1169/21

WYROK ZAOCZNY W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 grudnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Pile

w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Marcin Garcia Fernandez

Protokolant: st. sekr. sąd. Dorota Krygiolka

po rozpoznaniu w dniu 7 grudnia 2022 r. w Pile

na rozprawie

sprawy z powództwa **Banku (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.**

przeciwko **E. C. i K. C.**

o zapłatę

oddala powództwo.

Marcin Garcia Fernandez

UZASADNIENIE

Powód Bank (...) SA z siedzibą w W. w pozwie z 23 listopada 2021 r. wniósł o zasądzenie od pozwanych E. C. i K. C. solidarnie kwoty 311.547,19 zł, z czego 269.006,98 zł z odsetkami umownymi za opóźnienie w wysokości czterokrotności stopy procentowej kredytu lombardowego NBP od dnia 23 listopada 2021 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powód podał, że udzielił pozwany kredyt na podstawie umowy o kredyt konsolidacyjny podpisanej 23 kwietnia 2008 r. W związku z opóźnieniem w spłacie, celem doprowadzenia do dobrowolnej spłaty, wezwał pozwanych do spłaty zadłużenia pismami z 17 grudnia 2018 r. Pisma zostało odebrane przez pozwanego, ale nie odniosły skutku. Pismami z 19 lutego 2019 r. wypowiedział umowę kredytu. Korespondencja nie została przez pozwanych odebrana, mimo dwukrotnego awizo. Po upływie terminu wypowiedzenia pozwani nie spłacili zobowiązania, w związku z czym wypowiedzenie stało się prawomocne 14 kwietnia 2019 r. i tego dnia stało się wymagalne.

Pozwani, po doręczeniu im odpisu pozwu, złożyli odpowiedź na pozew, ale nie usunęli jej braków formalnych w związku z czym została zwrócona (k. 113, 115, 116 i 138). Żadnego innego pisma pozwani w sprawie nie złożyli, nie stawili się też na rozprawie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 23 kwietnia 2008 r. powód zawarł z pozwany umowę o kredyt konsolidacyjny nr KK/ (...). Umowa zawierała, wśród innych, następujące postanowienia:

Określenia użyte w Umowie mają znaczenie nadane im w „Regulaminie kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku (...) S.A., zwanym dalej „Regulaminem” (§ 1 wstęp).

Kredytobiorca oświadcza, że przed zawarciem Umowy otrzymał Cennik Kredyt Hipoteczny / Pożyczka Hipoteczna oraz Regulamin, obowiązujące w dacie zawarcia Umowy, zapoznał się z nimi i akceptuje postanowienia w nich zawarte (§ 1 ust. 1).

Kwota kredytu: 186.800,00 PLN (§ 2 ust. 1). Kredyt jest indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabel Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłacanego w transzach Bank wysłał do Kredytobiorcy pismo, informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna CHF według tabeli Tabel Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu / transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo odsetkowej (§ 2 ust. 2). Cel kredytu: inne potrzeby konsumpcyjne; kwota 24.146,15 PLN; spłata kredytu konsumpcyjnego; kwota: 74.223,45 PLN; spłata innego kredytu mieszkaniowego; kwota: 88.430,40 PLN (§ 2 ust. 3). Okres kredytowania wynosi 360 miesięcy, w tym liczba miesięcy karencji: 2, licząc od daty wypłaty kredytu lub jego pierwszej transzy (§ 2 ust. 6).

Kredytobiorca zobowiązuje się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z (...) Banku (...) S.A. (§ 7 ust. 1).

Obowiązujący w dacie podpisania umowy Regulaminie kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku (...) S.A. zawierał, wśród innych, następujące zapisy:

Użyte określenia w Regulaminie oznaczają: kredyt w walucie obcej - kredyt udzielony w PLN, indeksowany kursem waluty obcej wg Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (§ 2 pkt 19).

W przypadku kredytu w walucie obcej: 1) Wnioskodawca we wniosku o udzielenie kredytu określa kwotę kredytu w PLN z zaznaczeniem waluty wnioskowanego kredytu, 2) Kredyt jest kredytem indeksowanym do walut wymiennalnych i jest udzielany w złotych polskich. W umowie kredytowej kwota kredytu jest określana w PLN (§ 5 ust. 16 pkt 1 i 2).

W przypadku kredytu w walucie obcej kwota raty spłaty obliczana jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku (...) z dnia spłaty (§ 8 ust. 3).

W przypadku niedotrzymania przez Kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu albo w razie utraty przez Kredytobiorcę zdolności kredytowej Bank może: (...), 4) wypowiedzieć umowę kredytu z zachowaniem 30 dniowego terminu wypowiedzenia, zastrzeżeniem ust. 2 (...) (§ 19 ust. 1 pkt 4).

Wypowiedzenie umowy kredytu staje się skuteczne z chwilą otrzymania przez Kredytobiorcę wypowiedzenie listem poleconym lub telexem, telegramem, faksem lub doręczenia go bezpośrednio Kredytobiorcy (§ 19 ust. 6).

Pozwani nie wywiązali się z zobowiązania do spłaty rat kredytu w kwotach i terminach przewidzianych w umowie. W związku z tym powód pismem z 17 grudnia 2018 r. wezwał ich do spłaty zadłużenia w wysokości 3.739,66 CHF w terminie 14 dni roboczych. W wezwaniu podał, że na tę kwotę składa się 2.646,75 CHF zaległego kapitału, 987,73 CHF odsetek i 105,18 CHF odsetek od zadłużenia przeterminowanego. Poinformował też o możliwości złożenia w terminie 14 dni roboczych wniosku o restrukturyzację zadłużenia oraz uprzedził, że brak spłaty zadłużenia spowoduje wypowiedzenie umowy. Oba wezwania zostały odebrane przez pozwanego.

Pozwani nie spłacili zadłużenia. W związku z tym pismami z 19 lutego 2019 r. powód wypowiedział każdemu z nich umowę kredytu. Pisma zostały wysłane na adres zamieszkania pozwanych, ale mimo awizowania nie zostały przez nich odebrane.

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie twierdzeń powoda przytoczonych w pozwie (art. 339 § 2 k.p.c.) oraz dołączonych do pozwu dokumentów prywatnych, w tym notarialnego odpisu umowy kredytowej i Regulaminu kredytowania osób fizycznych. Sąd potraktował dokumenty i kopie pism powoda z 17 grudnia 2018 r. jako skonkretyzowanie i uszczegółowienie jego twierdzeń o faktach i przyjął wynikające z ich treści okoliczności na podstawie art. 339 § 2 k.p.c.

Sąd zważył, co następuje:

Powód dochodził roszczenia z tytułu zawartej z pozwanymi 23 kwietnia 2008 r. umowy kredytu nr KK/ (...). Roszczenie to opierał na twierdzeniach, że w ramach tej umowy pozwani otrzymali od niego określoną ilość środków pieniężnych i byli zobowiązani do ich zwrotu w sposób i na warunkach w umowie ustalonych, że pozwani nie wywiązywali się z tego zobowiązania, wobec czego umowa została im wypowiedziana oraz, że należność dochodzona pozwem jest wymagalna na skutek upływu terminu wypowiedzenia umowy.

Przedmiotowa umowa miała charakter umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. Tego rodzaju umowa wykształciła się w obrocie gospodarczym jako podtyp umowy kredytu. Charakteryzuje się ona tym, że kwota kredytu jest wyrażona w złotych, ale w określonym w umowie dniu zostaje poddana indeksacji, czyli przeliczeniu na walutę obcą (walutę indeksacji). Przeliczona w ten sposób kwota kredytu podlega oprocentowaniu według stopy procentowej właściwej dla tej waluty obcej i jest dzielona na raty, które są spłacane w złotych, po ich przeliczeniu z waluty obcej na złote w umówionej dacie płatności rat.

Zastosowanie konstrukcji indeksacji, w celu ustalenia salda kredytu i wysokości świadczeń, do których zobowiązany jest kredytobiorca, nie narusza istoty umowy kredytu wyrażonej w art. 69 ust. 1 prawa bankowego, która polega na tym, że bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy kwotę środków pieniężnych a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie oraz zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty (por. wyroki Sądu Najwyższego z 19 marca 2015 r., IV CSK 362/14, OSNC-ZD 2016/3/49, z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016/11/134, z 8 września 2016 r., II CSK 750/15, z 14 lipca 2017 r., z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18).

Stosownie do art. 353¹ k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Jak z tego wynika, artykuł 353¹ k.c., wyrażający zasadę wolności (swobody) umów, wyznacza trzy granice tej wolności, którymi są: natura stosunku, ustawa i zasady współzycia społecznego. Natura umowy gospodarczej i generowanego przez nią stosunku sprowadza się generalnie do tego, że wyraża ona i pozwala realizować interes każdej ze stron, ponieważ zaś interesy te bywają przeciwstawne, istotę umowy stanowi uzgodnienie woli stron, wyrażającej ich interesy. Zgoda obydwu stron jest oczywistym wymogiem tak przy zawarciu umowy, jak i przy zmianach jej treści (por. uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 22 maja 1991 r., III CZP 15/91, OSNC 1992/1/1). Osiągnięcie przez strony porozumienia co do wszystkich ważnych dla nich kwestii decydujących o kształcie ich zobowiązań jest więc istotą umowy, a nieuzasadniona możliwość jednostronnego i swobodnego kształtowania przez jedną stronę zobowiązania drugiej strony, tej istoty podważeniem.

Sprzeczne z naturą umowy dwustronnie zobowiązującej jest takie jej ukształtowanie, że jedna strona ma nieuzasadnioną swobodę w określeniu zobowiązania drugiej strony. Dlatego, przyznanie w umowie jednej z jej stron prawa do kształtowania zobowiązania drugiej strony musi być uzasadnione i mieć jasne granice, wynikające z tego uzasadnienia. W przypadku umowy kredytu, sprzeczne z jej naturą są takie postanowienia, które pozwalają bankowi na jednostronne i dowolne określanie rozmiaru zobowiązania kredytobiorcy do spłaty kredytu.

W przypadku umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, jako równoznaczne z postanowieniami wprost zezwalającymi bankowi na samodzielne określenie rozmiaru zobowiązania kredytobiorcy do spłaty kredytu, należy ocenić takie, które przyznają mu prawo do jednostronnego i swobodnego określenia kursu waluty dla celów indeksacji kwoty kredytu i spłaty rat. Rozmiar zobowiązania kredytobiorcy do zwrotu kredytu indeksowanego do waluty obcej

wyznacza bowiem nie tylko wysokość kwoty kredytu w złotych, ale przede wszystkim jej równowartość wyrażona w walucie indeksacji. To ona bowiem podlega oprocentowaniu i podziałowi na raty. Jednocześnie, rzeczywisty rozmiar zobowiązania kredytobiorcy do spłaty rat kredytu w złotych w istocie wyznacza nie wysokość rat w walucie indeksacji, ale kwota wynikająca z przeliczenia rat na złote. Zatem, przyznanie bankowi prawa do jednostronnego i swobodnego określenia kursu waluty dla celów indeksacji i płatności rat, w konsekwencji prowadzi do jednostronnego i swobodnego ustalenia przez ten bank, zarówno kwoty kapitału podlegającej zwrotowi i stanowiącej podstawę naliczania oprocentowania, jak i wysokości świadczeń stanowiących realizację zobowiązania kredytobiorcy do spłaty w ratach kapitału z oprocentowaniem, czyli głównych elementów wyznaczających rozmiar jego zobowiązania. Co do zasady takie postanowienia stanowią przekroczenie granic swobody stron w kształtowaniu umowy kredytu indeksowanego.

Powyższe uwagi prowadzą do wniosku, że jeśli w świetle treści umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej żadne szczególne okoliczności nie uzasadniają prawa banku do swobodnego określenia kursu waluty dla celów indeksacji i spłaty rat, aby umowa taka została ukształtowana w zgodzie z naturą stosunku prawnego, jaki kreuje, musi przewidywać taki sposób ustalenia kursu waluty dla celów indeksacji kwoty kredytu i określenia wysokości rat w złotych, który nie będzie miał cech jednostronności i dowolności, a więc będzie niezależny od decyzji banku i obiektywnie weryfikowalny. Przedmiotowa umowa kredytu nie spełnia tych warunków.

W § 2 ust. 2 umowy stron przewidziano, że wypłacona kwota kredytu zostanie przeliczona na franki szwajcarskie po kursie kupna z tabeli kursowej pozwanego. Z kolei w § 7 ust. 1 umowy wskazano, że raty kredytu spłacane będą w złotych po przeliczeniu kwoty każdej raty wyrażonej we frankach szwajcarskich na złote wg kursu sprzedaży z tabeli kursowej pozwanego obowiązującego na dzień spłaty. Umowa ani regulamin, który miał do niej zastosowanie, nie definiowały bliżej tabeli kursowej, ani sposobu określania w niej kursów walut, jak też w żaden inny sposób nie ograniczały swobody powoda w ustaleniu kursów franka szwajcarskiego w tabeli kursowej. Oznacza to, że w świetle umowy powód miał całkowitą swobodę w ustalaniu kursu, po którym nastąpi przeliczenie kwoty kredytu na walutę indeksacji oraz przeliczenie raty kredytu na złote. Jednocześnie z treści umowy nie wynikało żadne uzasadnienie dla takiego rozwiązania. Dodać można, że również w toku procesu powód żadnego przekonującego uzasadnienia w tym przedmiocie nie przedstawił.

Podsumowując, postanowienia przedmiotowej umowy pozostawiają powodowi pełną i niczym nieuzasadnioną swobodę w jednostronnym w określeniu kursu, po którym nastąpi przeliczenie kwoty kredytu na walutę indeksacji, jak również kursów, po których ma nastąpić przeliczenie rat z waluty indeksacji na złote. Tym samym postanowienia te dawały powodowi nieuzasadnioną swobodę w jednostronnym określaniu rozmiaru zobowiązania pozwanych do spłaty kredytu. To zaś sprawiało, że treść ukształtowanego w ten sposób stosunku prawnego kredytu była sprzeczna z właściwością (naturą) tego stosunku, co powodowało, że umowa jest sprzeczna z prawem w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. i jako taka jest bezwzględnie nieważna (co do skutku nieważności por. uchwałę Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2011 r., III CZP 119/10, OSNC 2011/9/95).

Nieważna umowa nie rodzi zobowiązania. W związku z tym dochodzone pozwem roszczenie powoda o wykonanie przez pozwanych zobowiązania wynikającego z umowy kredytu z 23 kwietnia 2008 r. nr KK/ (...) było nieuzasadnione i podlegało oddaleniu.

Mając powyższe na uwadze Sąd orzekł, jak w wyroku.

Niezależnie od powyższej argumentacji, powództwo było bezzasadne także z tego względu, że dokonane przez powoda wypowiedzenie umowy było nieskuteczne.

Zgodnie z art. 75c ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, jeżeli kredytobiorca opóźnia się ze spłatą zobowiązania z tytułu udzielonego kredytu, bank wzywa go do dokonania spłaty, wyznaczając termin nie krótszy niż 14 dni. Przepis ten jest mało precyzyjny. Odczytywany dosłownie oznaczałby, że po powstaniu każdej, nawet najmniejszej zaległości bank ma obowiązek wdrażać przewidzianą w nim procedurę upominawczą. Wydaje się to absurdalne. Nie przesądzając tej kwestii, wobec braku takiej potrzeby, wskazać jednak trzeba, że z uwagi na ochronny cel zwartej w

tym przepisie normy i jej semiimperatywny charakter, wezwanie powinno nastąpić w każdym przypadku powstania takiego opóźnienia w spłacie, które bank uzna za stanowiące podstawę do wypowiedzenia umowy. Innymi słowy, w każdym przypadku procedura przewidziana w art. 75c Prawa bankowego winna poprzedzać wypowiedzenie umowy kredytu bankowego z powodu zaległości w spłacie.

Wypowiedzenie umowy jest z reguły bardzo dotkliwe dla kredytobiorcy, dlatego skorzystanie z niego może nastąpić tylko po wyczerpaniu przewidzianych w ustawie i umowie środków mniej dolegliwych, np. odpowiednich wezwań (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2015 r., V CSK 698/14, nie publ., dostępny w bazie Legalis). Decyzja banku o wypowiedzeniu umowy, pomimo niewszczęcia działań upominawczych przewidzianych w postanowieniach umowy lub przepisach prawa, stanowi rażące ich naruszenie i godzi w interes konsumenta, co uzasadnia uznanie wypowiedzenia za nieskuteczne (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2016 r., II CSK 750/15, nie publ., dostępny w zbiorze Legalis i z 18 czerwca 2021 r., IV CSKP 92/21, OSNC 2022/1/9).

Za równoznaczną z niewszczęciem działań upominawczych przewidzianych w umowie lub art. 75c Prawa bankowego należy uznać sytuację, gdy działania takie wprawdzie wszczęto, ale przeprowadzono je w sposób niezgodny z wymogami umowy lub ustawy. Przeciwnie stanowisko prowadziłoby do niedających się zaakceptować skutków. Banki mogłyby, ignorując wymogi umowne lub ustawowe, bez żadnych negatywnych dla siebie konsekwencji, dowolnie kształtować procedurę upominawczą.

Nie powinno budzić wątpliwości, że wezwanie do dokonania spłaty, o którym mowa w art. 75c Prawa bankowego, aby stanowiło realizację obowiązku wynikającego z tego przepisu, musi wskazywać rzeczywiste zadłużenie kredytobiorcy, co oznacza również podanie w nim kwoty długu w walucie zobowiązania. Zgodnie z § 7 ust. 1 umowy, pozwani byli zobowiązani spłacać kredyt w złotych, zatem ich zadłużenie powstało w złotych i wezwanie do zapłaty powinno obejmować kwotę w złotych. Tymczasem w skierowanych do pozwanych wezwaniach do zapłaty z 17 grudnia 2018 r. wysokość zadłużenia została podana we frankach szwajcarskich (k. 24 i 26). Nie stanowiły więc one prawidłowej realizacji obowiązku z art. 75c Prawa bankowego.

Dodatkowo wskazać trzeba, że obowiązujący strony Regulamin kredytowania osób fizycznych przewidywał w § 19 ust. 6, że wypowiedzenie umowy „staje się skuteczne w chwili otrzymania przez kredytobiorcę wypowiedzenia listem poleconym”. Zdanie to jest niejasne w zakresie znaczenia sformułowania „w chwili otrzymania”, bo nie wiadomo, czy chodzi o moment dostarczenia na adres zamieszkania, doręczenia domownikowi, czy może doręczenia do rąk własnych. Nakazuje to przyjąć tłumaczenie najkorzystniejsze dla pozwanych (art. 385 § 2 k.c.), gdyż niewątpliwie są oni konsumentami (art. 22¹ k.c.). W związku z tym należy uznać, że to postanowienie umowne przewiduje, że oświadczenie woli o wypowiedzeniu umowy staje się skuteczne względem kredytobiorcy w chwili doręczenia mu do rąk własnych pisma zawierającego to oświadczenie. Takie bowiem znaczenie słowa „otrzymać” jest dla kredytobiorcy najkorzystniejsze, gdyż najsilniej zabezpiecza jego interesy.

W kontekście art. 61 § 1 k.c. trzeba też przyjąć, że § 19 ust. 6 Regulaminu ustanawia regułę, że pisemne oświadczenie woli o wypowiedzeniu umowy, choć zostaje złożone już w momencie, w którym kredytobiorca mógł się zapoznać z jego treścią, to jednak wywołuje skutek, czyli uruchamia bieg terminu wypowiedzenia, dopiero w momencie, w którym pismo to dotrze do rąk kredytobiorcy.

Złożone przez powoda oświadczenia o wypowiedzeniu umowy nie stały się skuteczne w powyższym rozumieniu, gdyż pozwani nigdy ich nie otrzymali do swoich rąk. Były im bowiem wysłane pocztą, awizowane i nie zostało przez nich odebrane z placówki pocztowej (k. 28-31). W konsekwencji nie można przyjąć, że doszło do rozwiązania umowy na skutek wypowiedzenia.

Przy ocenie spełnienia warunków wypowiedzenia Sąd wziął pod uwagę regulamin, który został pozwany przekazany przy zawarciu umowy, gdyż powód nie twierdził, że jego wersja, którą dołączył do pozwu, została pozwany doręczona i nie wypowiedzieli oni umowy w najbliższym terminie (art. 384¹ k.c.), co było warunkiem możliwości ustalenia, że wersja ta ma zastosowanie. Kwestia ta miała marginalne znaczenie, gdyż w nowej wersji regulaminu skuteczność

wypowiedzenia, w istotnym w sprawie zakresie, została uregulowana identycznie, jak w wersji pierwotnej (por. § 19 ust. 6, k. 76).

Nieskuteczność wypowiedzenia umowy kredytu miała ten skutek, że roszczenie powoda w znacznym zakresie nie było jeszcze wymagalne, gdyż nie nadeszły terminy płatności rat. Jednocześnie twierdzenia powoda i dostarczone przez niego dowody nie pozwalały na ustalenie wysokości wymagalnego zadłużenia na dzień orzekania.

Z tych przyczyn, także w przypadku uznania umowy stron za ważną i wiążącą, nie byłoby możliwości uwzględnienia powództwa.

SSO Marcin Garcia Fernandez